

Van der Speeten Geert, 'De kunstenaar als seismograaf; Pélagie Gbaguidi'. www.standaard.be, 14 March 2022.

De kunstenaar als seismograaf

Het werk van Pélagie Gbaguidi lijkt een bloemlezing van traumasporen. De woede en verontwaardiging over het onbevredigende postkoloniale tijdperk zijn voelbaar in haar solodebuut. Toch gloort in *Le jour se lève* ook vertrouwen.

Pélagie Gbaguidi, een hedendaagse verhalenverteller. © Liza François

Uitwisseling is een van de sleutelbegrippen in het werk van Pélagie Gbaguidi, geboren in de Senegalese hoofdstad Dakar, met roots in Benin en sinds een hele tijd wonend en werkend in Brussel.

Een van haar bekendste en aangrijpendste werken is *The missing link dicolonisation education by Mrs. Smiling Stone*. Het was te zien op de Documenta van 2017 in Athene en Kassel en kreeg een remake in *Congoville*, waarmee het Middelheimmuseum de link legde met zijn koloniale verleden (*DS 29/5/2021*). De installatie, met centraal schoolbankjes waarop archieffoto's te zien zijn van wreedheden, gaat over uitwisseling van kennis. Ze drukt een verlangen uit naar een transparante kijk op de geschiedenis, voorbij de clichés. Voor de tekeningen bij de installatie werkte ze samen met lokale schooltjes.

Migratie ziet Pélagie Gbaguidi als 'de ruggengraat van de wereld'

Ook in *le troc* of de ruilhandel is de kunstenaar geïnteresseerd. Wat je kan delen, zijn niet alleen fysieke objecten maar ook tradities en oude technieken. Je vindt er sporen van terug in de tentoonstelling. Van Marokkaanse vrouwen leerde ze borduren. Een meelzak kreeg een nieuw leven als een beschilderde tent, een verwijzing naar migratie die ze 'de ruggengraat van de wereld' noemt. En een gebruikt zeil uit Lubumbashi werd een canvas waarop de systematische plundering van natuurlijke Afrikaanse grondstoffen aan bod komt. Voor Gbaguidi ontregelt ze niet alleen de natuur, maar ook de sociale cohesie.

Seismograaf

Het collectieve is in dit werk nooit ver weg, en toch plooit haar entree bij de galerie Zeno X vooral naar binnen. Ze voelt zich een hedendaagse *griot*, zegt ze, een Afrikaanse verhalenverteller. De orale geschiedenissen moeten doorgegeven worden. 'Anders dreigt er amnesie en verlies van kennis. Ik wil mij de verhalen toe-eigenen, voor de doos definitief dichtgaat.'

Pélagie Gbaguidi: 'Ik schakel mijn lichaam in als archief, mijn schilderijen zijn een intiem dagboek.' © Liza François

Voor de recente figuratieve werken, in monumentale formaten, gebruikt ze haar eigen contouren. 'Ik werkte in het verleden vaak met archiefmateriaal', zegt ze. 'Nu schakel ik mijn lichaam in als archief. Ik zie deze reeks schilderijen als een intiem dagboek, een choreografie van belichaamde kennis. Zelf voelde ik mij tijdens het werkproces als een seismograaf die de schokken opvangt. Die zijn er wel degelijk. Hoe we lichamelijk reageren op onderdrukking van minderheden, op toenemend geweld, op de digitale race: ik zie er de kiemen in van een collectieve neurose.'

De schilderijen flirten met naïeve natuurbeelden, maar ze zijn allesbehalve romantisch. We moeten onze relatie met de natuur drastisch herzien, vindt Gbaguidi. 'Het is een curieuze contradictie: we dwepen met ongerepte natuur, maar het is een wereld die verloren gaat en die we blijkbaar niet willen redden. Toch kunnen we er massa's energie uit putten. Daarom heet de reeks ook *Le jour se lève.*'

Encyclopedie

Bij onderzoek in het AfricaMuseum in Tervuren botste Gbaguidi op een encyclopedie met botanische tekeningen uit de Katanga-regio in Congo. Het choqueeerde haar: het museum deed de bladen als overtollig archief van de hand. Ze recupereerde ze en gebruikte ze als drager voor kleurrijke tekeningen. Sociale therapie, zo noemt ze deze afdeling. De prenten bewerken, of zelfs doorprikken, ervaarde ze als een vorm van zorg.

Le jour se lève: double check. © Liza François

Gbaguidi pendelt graag van het politieke naar het poëtische. Diverse thema's passeren in deze reeks, met als titel *Chaine humaine*, de revue. Ook onze al te geconnecteerde wereld en het wegvallen van fysiek contact dat er blijkbaar bij hoort. Vaak duiken handen op: een hint naar de geamputeerde ledematen tijdens de periode van Congo Vrijstaat, maar ook naar samenhorigheid. 'Ik wil de afgehakte handen rehabiliteren in een geschiedenis die levend en constructief moet zijn', zegt ze. 'Mijn ideaalbeeld is het bewustzijn van een gemeenschap waarin ieder zijn plaats heeft.'

In het stappenplan van de dekolonisering blijft haar het zwijgen van historici frapperen. Gbaguidi is voorstander van 'ontleren', het wegwerken van foute beelden en in stand gehouden clichés. 'We moeten het stadium van de *inner circle* voorbij, naar een publiek debat en verantwoordelijkheidszin. De dingen bij hun naam noemen, het bestaande spanningsveld beschrijven, analyseren, bezingen, uitdansen: ze zijn essentieel.'

Ook voor haar was het een leerproces om haar trauma's te overwinnen. 'Toen ik voor het eerst het klasje toonde, in Kassel, bleven de foto's van slachtoffers van toxisch geweld bedekt met cellofaan. Ik was er nog niet klaar voor om ze tonen.

Okwui Enwezor, de curator die de Documenta in 2002 had geleid, wees mij daarop. In het Middelheim, vijf jaar na Kassel, durfde ik ze zelf onder ogen te zien.'

Care, borduurwerk op
bijsluiter. © Liza François